

PHÁT HUY VAI TRÒ CỦA HỘI ĐỒNG NHÂN DÂN TRONG ĐẨY NHANH TỐC ĐỘ GIẢI NGÂN VỐN ĐẦU TƯ CÔNG

ĐOÀN ĐÌNH KHÁNH*

Đầu tư công đóng vai trò quan trọng trong phát triển kinh tế - xã hội, mang lại nhiều lợi ích cho đất nước. Tuy nhiên, việc giải ngân vốn đầu tư công diễn ra còn chậm và gặp nhiều khó khăn, đòi hỏi cần có những giải pháp để nâng cao hiệu quả, hạn chế những vướng mắc và phát huy tối đa lợi ích của đầu tư công. Nghiên cứu đề xuất giải pháp phát huy vai trò của Hội đồng nhân dân trong đẩy mạnh tốc độ giải ngân vốn đầu tư công góp phần tăng trưởng kinh tế, ổn định xã hội và nâng cao đời sống cho người dân tại địa phương.

Từ khóa: Hội đồng nhân dân; giải ngân; tốc độ giải ngân; vốn đầu tư công; phát huy vai trò.

Public investment plays a critical role in socio-economic development, bringing numerous benefits to the nation. However, the disbursement of public investment funds remains slow and faces innumerable challenges, necessitating solutions to improve efficiency, minimize obstacles, and maximize the benefits of public investment. This study proposes solutions to enhance the People's Council's role in accelerating public investment funds' disbursement, contributing to economic growth, social stability, and improved living standards for local residents.

Keywords: People's Council; disbursement; disbursement rate; public investment funds; enhancing role.

NGÀY NHẬN: 16/10/2024

NGÀY PHẢN BIỆN, ĐÁNH GIÁ: 18/12/2024

NGÀY DUYỆT: 10/01/2025

DOI: <https://doi.org/10.59394/qlnn.348.2025.1064>

1. Đặt vấn đề

Đầu tư công là một trong những nhân tố quan trọng góp phần vào sự thúc đẩy tăng trưởng kinh tế các quốc gia, nâng cao đời sống của Nhân dân và phát triển đất nước bền vững. Vì vậy, việc thúc đẩy tốc độ giải ngân vốn đầu tư công là nhiệm vụ cấp thiết, mang tính định hướng và phát triển lâu dài. Tuy tốc độ giải ngân vốn đầu tư công những năm gần đây đạt được nhiều kết quả khả quan nhưng vẫn chưa đáp ứng được sự kỳ vọng đề ra, trong đó lũy kế giải ngân 9 tháng

đầu năm 2024 còn chậm so với kế hoạch và tiến độ thực hiện các dự án, tác động tiêu cực và trực tiếp đến sự phát triển kinh tế - xã hội.

Bên cạnh những yếu tố, như: vướng mắc giải phóng mặt bằng, thiếu hụt nguồn cung, biến động giá vật liệu xây dựng, đầu tư phân tán... thì thủ tục hành chính chưa tinh gọn, bộ máy quản lý nhà nước mà trong đó chức năng của Hội đồng nhân dân (HĐND) là nhân tố tác động đến tốc độ giải ngân vốn

* Trường Đại học Thủ Dầu Một

đầu tư công, ảnh hưởng đến quá trình thực hiện đường lối, theo đuổi chủ trương, chính sách trung - dài hạn.

2. Cơ sở khoa học

Tại khoản 15 Điều 4 *Luật Đầu tư công* năm 2019, xác định: đầu tư công là hoạt động đầu tư của Nhà nước vào các chương trình, dự án và đối tượng đầu tư công khác theo quy định. Đối tượng đầu tư công được quy định tại Điều 5 *Luật Đầu tư công* năm 2019 bao gồm: đầu tư chương trình, dự án kết cấu hạ tầng kinh tế - xã hội; đầu tư phục vụ hoạt động của cơ quan nhà nước, đơn vị sự nghiệp công lập, tổ chức chính trị, tổ chức chính trị - xã hội; đầu tư và hỗ trợ hoạt động đầu tư cung cấp sản phẩm, dịch vụ công ích, phúc lợi xã hội; đầu tư của Nhà nước tham gia thực hiện dự án theo phương thức đối tác công tư; đầu tư phục vụ công tác lập, thẩm định, quyết định hoặc phê duyệt, công bố và điều chỉnh quy hoạch theo quy định của pháp luật về quy hoạch, cấp bù lãi suất tín dụng ưu đãi, phí quản lý; cấp vốn điều lệ cho các ngân hàng chính sách, quỹ tài chính nhà nước ngoài ngân sách; hỗ trợ đầu tư cho các đối tượng chính sách khác theo quyết định của Thủ tướng Chính phủ.

Giải ngân vốn đầu tư công là việc thực hiện tạm ứng hoặc thanh toán khối lượng hoàn thành của dự án đã được cơ quan kiểm soát nghiệm thu, thanh toán vốn đầu tư công căn cứ theo hồ sơ đề nghị của chủ đầu tư. Việc giải ngân được thực hiện bằng cách cấp các khoản vay hoặc trả tiền trực tiếp cho các nhà thầu thực hiện dự án, các cơ quan có thẩm quyền thực hiện thanh toán vốn đầu tư công cho các nhà thầu, đơn vị thi công để thực hiện các dự án đầu tư công đã được phê duyệt. Quy trình giải ngân vốn đầu tư công bao gồm các bước: chuẩn bị hồ sơ thanh toán, kiểm tra hồ sơ thanh toán và thanh toán vốn đầu tư công.

Vai trò cụ thể của HĐND đối với tốc độ giải ngân vốn đầu tư công như sau:

Một là, thẩm định, quyết định chủ trương đầu tư: HĐND thẩm định, quyết định chủ trương đầu tư các dự án đầu tư công theo quy định của pháp luật nhằm bảo đảm các dự án đầu tư công phù hợp với định hướng, chiến lược, quy hoạch phát triển kinh tế - xã hội của từng địa phương, nguồn vốn đầu tư hợp pháp và đề án có tính khả thi cao. Quá trình thẩm định và quyết định chủ trương đầu tư các dự án đầu tư công được xem xét thông qua các đề xuất từ các cơ quan chuyên môn, lấy ý kiến của các bên liên quan, cơ quan hữu quan để đưa ra quyết định phù hợp nhằm bảo đảm đúng với chiến lược và quy hoạch phát triển của địa phương. Điều này giúp tăng tính minh bạch, trách nhiệm và sự tin cậy trong quản lý và thực hiện các dự án đầu tư công tại địa phương.

Hai là, phê duyệt kế hoạch đầu tư công: HĐND phê duyệt kế hoạch đầu tư công hàng năm của địa phương để bảo đảm nguồn vốn đầu tư công được sử dụng có hiệu quả, tiến độ thực hiện các công trình đầu tư, các dự án đầu tư công được bảo đảm đúng kế hoạch. Quá trình phê duyệt kế hoạch đầu tư công thường bao gồm việc xem xét các đề xuất từ các cơ quan chuyên môn, đánh giá nhu cầu và ưu tiên của địa phương, đồng thời lấy ý kiến của các bên liên quan. Qua đó, HĐND có đủ dữ liệu đưa ra các quyết định chiến lược để phát triển đầu tư công một cách hợp lý và phù hợp với điều kiện cụ thể của địa phương.

Ba là, giám sát việc thực hiện giải ngân đầu tư công: HĐND đóng vai trò quan trọng trong việc giám sát thực hiện giải ngân đầu tư công để bảo đảm nguồn vốn được sử dụng một cách có hiệu quả, đúng đối tượng và có ích cho sự phát triển ổn định, bền vững của địa phương. Các hoạt động giám sát của HĐND giúp gia tăng uy tín, củng cố sự tin cậy và tính chuyên nghiệp trong công tác quản lý nguồn vốn đầu tư công.

Bốn là, kiểm tra, đánh giá hiệu quả giải ngân đầu tư công: HĐND kiểm tra, đánh giá hiệu quả giải ngân đầu tư công để kịp thời phát hiện những vướng mắc, vấn đề hạn chế trong việc giải ngân vốn đầu tư công, từ đó nhanh chóng đề xuất giải pháp khắc phục những vướng mắc, hạn chế. Ngoài ra, chính sách khích lệ tinh thần thông qua các hình thức khen thưởng các tập thể, cá nhân có thành tích trong việc giải ngân vốn đầu tư công hiệu quả góp phần tạo động lực cho các cá nhân, tổ chức hoạt động, công tác tốt hơn.

3. Những khó khăn, vướng mắc trong phát huy vai trò của Hội đồng nhân dân trong giải ngân vốn đầu tư công

Theo báo cáo của Bộ Tài chính, tình hình giải ngân vốn đầu tư nguồn ngân sách nhà nước 9 tháng, ước 10 tháng kế hoạch năm 2024 chưa đạt được kết quả như kỳ vọng. Ước giải ngân từ đầu năm đến ngày 31/10/2024 là 355.616,1 tỷ đồng, đạt 47,43% kế hoạch, đạt 52,29% kế hoạch Thủ tướng Chính phủ giao (cùng kỳ năm 2023 đạt 52,03% kế hoạch và đạt 56,74% kế hoạch Thủ tướng Chính phủ giao)¹. Có một số nguyên nhân như sau:

Thứ nhất, quy định pháp luật về đầu tư công còn một số bất cập.

Một số quy định pháp luật về đầu tư công còn vướng mắc về cơ chế, chính sách; vướng mắc về giải phóng mặt bằng, quy hoạch sử dụng đất và nguồn cung ứng nguyên vật liệu; vướng mắc ở các khâu hoàn thiện thủ tục đầu tư, quy trình giải ngân của các dự án ODA..., từ đó, gây cản trở trong việc triển khai, thực thi và ảnh hưởng tiêu cực đến tiến độ giải ngân vốn. Tình trạng này dẫn đến khó khăn trong áp dụng thực tế, làm kéo dài thời gian xử lý, đặc biệt là các dự án lớn. Ví dụ, tại Hà Nội, dự án đường Vành đai 4 gặp khó khăn trong giải phóng mặt bằng do chưa xác định được nguồn gốc đất và chênh lệch giữa giá bồi thường và giá thị trường, cùng với quy trình phê duyệt tổng mức đầu tư qua nhiều

cấp xét duyệt². Tại TP. Hồ Chí Minh, tuyến Metro số 2 (Bến Thành - Tham Lương) bị đội vốn và chậm tiến độ vì quy trình điều chỉnh phức tạp³. Tương tự, tại Cần Thơ, dự án Đường nối Quốc lộ 91 và tuyến tránh thành phố Cần Thơ bị chậm trễ do sự chồng chéo giữa quy hoạch giao thông và sử dụng đất⁴. Những vấn đề này gây khó khăn trong phối hợp thực hiện, làm ảnh hưởng lớn đến hiệu quả triển khai các dự án đầu tư công.

Thứ hai, nguồn nhân lực còn thiếu và yếu.

HĐND thường xuyên thiếu nhân sự, cán bộ có trình độ chuyên môn về lĩnh vực đầu tư công cũng như được đào tạo chuyên môn về lĩnh vực này dẫn đến khó khăn trong việc lập kế hoạch, theo dõi, giám sát việc giải ngân đầu tư công. Một số đại biểu HĐND chưa có đầy đủ kiến thức về lĩnh vực đầu tư công, từ đó dẫn đến khó khăn trong việc thẩm định, kiểm tra, giám sát việc giải ngân đầu tư công. Ngoài ra, khả năng tiếp cận thông tin, cập nhật kiến thức mới của một số đại biểu HĐND còn hạn chế, ảnh hưởng đến hiệu quả giám sát cũng như chủ động nắm bắt xu thế trong việc giải ngân vốn đầu tư công.

Thứ ba, trình độ, thái độ chuyên nghiệp của một số chủ đầu tư, nhà thầu còn hạn chế.

Ý thức của một số chủ đầu tư và nhà thầu trong việc thực hiện đầu tư công là vấn đề nhức nhối và là thách thức lớn đối với việc quản lý, giám sát và triển khai cũng như tiến độ các dự án, như: cố tình làm chậm tiến độ giải ngân vì lợi ích cá nhân, lợi dụng nguồn vốn chậm giải ngân để thu lợi nhuận từ việc có thể sử dụng số tiền này vào các mục đích khác, như: đầu tư kinh doanh, cho vay sinh lời; một số chủ đầu tư, nhà thầu còn thiếu năng lực chuyên môn, năng lực quản lý trong việc quản lý dự án, dẫn đến việc chậm trễ trong việc thực hiện các thủ tục giải ngân, thiếu ý thức trách nhiệm và thiếu tôn trọng pháp luật cũng góp phần làm gia tăng rủi ro và ảnh hưởng tiêu cực đến hiệu quả của các

dự án đầu tư công, từ đó gián tiếp làm ảnh hưởng đến uy tín, niềm tin của Nhân dân.

Thứ tư, thiếu sự phối hợp giữa các cơ quan hữu quan.

Việc phối hợp giữa HĐND và các cơ quan chức năng, cơ quan hữu quan liên quan trong việc giải ngân vốn đầu tư công chưa chặt chẽ và gắn kết dẫn đến tình trạng trùng lặp, chồng chéo, ách tắc trong giải quyết các vướng mắc. Ngoài ra, HĐND và các cơ quan chức năng liên quan trong việc giải ngân đầu tư công chưa có cơ chế phối hợp thường xuyên, việc trao đổi thông tin, giải quyết vướng mắc còn diễn ra theo hình thức thủ công, thiếu thống nhất. Thêm vào đó, việc cung cấp thông tin về tiến độ giải ngân và các vướng mắc liên quan chưa được thống nhất và chuẩn xác đến HĐND đã làm ảnh hưởng, giảm hiệu quả giám sát của HĐND đối với quá trình thực hiện dự án đầu tư công.

Từ những thực trạng trên, HĐND cần chủ động khắc phục những khó khăn, vướng mắc để nâng cao hiệu quả giám sát và thúc đẩy giải ngân vốn đầu tư công hiệu quả, góp phần phát triển kinh tế - xã hội.

4. Giải pháp phát huy vai trò của Hội đồng nhân dân trong đẩy nhanh giải ngân vốn đầu tư công

Một là, điều chỉnh và bổ sung quy định của pháp luật. Cần tiến hành đánh giá và điều chỉnh lại các quy định hiện hành về đầu tư công để cụ thể hơn, rõ ràng hơn, giảm thiểu sự rườm rà, phức tạp và phù hợp với thực tiễn, thực tế thông qua việc tăng cường sự liên kết giữa các quy định, tăng cường sự minh bạch và đơn giản hóa các quy trình hành chính. Bên cạnh đó, tiếp tục cập nhật, cung cấp những quy định, hướng dẫn rõ ràng cho các đơn vị chịu trách nhiệm thực hiện vốn đầu tư công, qua đó, giúp bảo đảm hiểu biết đồng nhất và sự thực hiện chính xác hơn từ phía người thực hiện. Ngoài ra, việc sửa đổi, bổ sung pháp luật cần được thực hiện một cách tỉ mỉ, khoa học, bảo đảm tính thống nhất với hệ thống pháp luật hiện hành.

Hai là, tăng cường công tác giám sát. HĐND thường xuyên giám sát việc lập, thẩm định, điều chỉnh kế hoạch đầu tư công; theo dõi tiến độ và tốc độ giải ngân, sử dụng vốn đầu tư công. Phối hợp với các cơ quan chức năng tổ chức thanh tra, kiểm tra việc giải ngân vốn đầu tư công, xử lý nghiêm các vi phạm. Cần chú trọng công tác đánh giá và đánh giá lại, điều chỉnh quy trình giám sát hiện tại để tối ưu hóa điểm mạnh cũng như khắc phục những điểm còn bất cập. Tạo điều kiện và khuyến khích các đơn vị, các nhóm người dân mà đặc biệt là người dân địa phương - nơi đang tiến hành các dự án đầu tư công tham gia vào quá trình giám sát.

Ba là, nâng cao chất lượng các kỳ họp. Bổ sung nội dung, báo cáo thường xuyên về tình hình giải ngân vốn đầu tư công vào các kỳ họp của HĐND sẽ giúp HĐND kịp thời theo dõi, nắm bắt đầy đủ tình hình, thông tin liên quan về dự án, giúp HĐND có cái nhìn tổng quát và chi tiết về việc sử dụng ngân sách, đánh giá hiệu quả của các dự án, chỉ đạo kịp thời để thúc đẩy giải ngân vốn đầu tư công hiệu quả. HĐND cũng cần dành thời gian cụ thể trong các kỳ họp được tổ chức một cách công khai, minh bạch để chất vấn, đối thoại, thảo luận về các vấn đề liên quan đến giải ngân vốn đầu tư công. Yếu tố quan trọng nhất là cần thiết mời các cơ quan chức năng liên quan, các cơ quan hữu quan, đơn vị và đại diện người dân địa phương cùng tham dự các kỳ họp để có được thông tin đầy đủ, chính xác cũng như hỗ trợ cho việc giải thích các thay đổi trong chiến lược và chính sách, từ đó có những đánh giá, chỉ đạo đúng đắn.

Bốn là, phát huy vai trò của đại biểu HĐND. Đại biểu HĐND thường xuyên đến địa bàn, thực tế giám sát để nắm rõ tình hình giải ngân vốn đầu tư công, tiếp xúc với cử tri để thu thập ý kiến phản hồi, phản ánh các vấn đề, vướng mắc liên quan đến giải ngân vốn đầu tư công đến các cơ quan chức năng để giải quyết. Ngoài ra, cần tổ chức các khóa

đào tạo, bồi dưỡng định kỳ về lĩnh vực vốn đầu tư công, như: quy trình lập kế hoạch, xử lý, cơ chế giải ngân, pháp lý, hướng dẫn và công cụ đánh giá hiệu quả giải ngân... cho các cán bộ, đại biểu HĐND, giám sát viên và tổ chức các chương trình hợp tác với các chuyên gia, tổ chức nghiên cứu để cung cấp tư vấn chuyên môn, kịp thời cập nhật kiến thức mới.

Năm là, đẩy mạnh công tác tuyên truyền. Tuyên truyền về vai trò, trách nhiệm của HĐND trong việc giám sát giải ngân vốn đầu tư công cũng như tuyên truyền về các quy định pháp luật liên quan đến vốn đầu tư công. Nâng cao nhận thức của người dân về tầm quan trọng của việc giải ngân đầu tư công hiệu quả. Thường xuyên tổ chức các hội thảo, chiến dịch tuyên truyền chuyên đề, các buổi hội thảo, diễn đàn, các buổi tư vấn, hướng dẫn cho người dân về các quy định pháp luật mới, thay đổi và những điều quan trọng trong lĩnh vực đầu tư công thông qua sử dụng các phương tiện hiệu quả truyền thông đa dạng, như: phát sóng trên truyền hình, phát thanh, các chiến dịch truyền thông mạng. Đồng thời, nâng cao sự minh bạch và hiệu quả của quản lý ngân sách nhà nước, nâng cao niềm tin, uy tín của HĐND đối với người dân.

Sáu là, chủ động sáng tạo, đổi mới phương thức, thủ tục giám sát. HĐND cần chủ động sáng tạo, đổi mới phương thức, thủ tục giám sát để nâng cao hiệu quả giải ngân đầu tư công, góp phần thúc đẩy phát triển kinh tế - xã hội với những chính sách khuyến khích tinh thần sáng tạo và đổi mới sáng tạo trong hoạt động giám sát, tạo động lực để thúc đẩy sự nghiên cứu, đổi mới và áp dụng các phương pháp hiện đại trong hoạt động giám sát.

Bảy là, HĐND cần phối hợp chặt chẽ với các cơ quan chức năng. Phối hợp với Ủy ban nhân dân trong việc theo dõi, giám sát giải ngân đầu tư công; với Kiểm toán nhà nước

để kiểm tra việc giải ngân, phát hiện những vi phạm; với Bộ Tài chính về các vấn đề liên quan đến quy định pháp luật về thủ tục giải ngân; với Ngân hàng Nhà nước Việt Nam để tháo gỡ các vướng mắc liên quan đến việc thanh toán vốn đầu tư công.

Ngoài ra, HĐND cần phối hợp với các đơn vị địa phương, như: HĐND các cấp, Ủy ban nhân dân các cấp, các sở, ban, ngành, cơ quan hữu quan thông qua các hình thức phối hợp như trao đổi thông tin (trực tiếp hoặc gián tiếp), các hội nghị, diễn đàn để kịp thời theo dõi, nắm rõ tình hình để nhanh chóng đề ra các biện pháp, phương hướng phù hợp với thực tiễn.

Những giải pháp này cần được triển khai một cách có hệ thống, đồng bộ và liên tục để nâng cao tính chuyên nghiệp, hiệu quả của quản lý ngân sách và đầu tư công, đồng thời giảm thiểu được các vướng mắc pháp lý và thủ tục hành chính. Điều này sẽ góp phần vào việc thúc đẩy phát triển bền vững kinh tế - xã hội.

5. Kết luận

HĐND đóng vai trò quan trọng trong việc thúc đẩy giải ngân vốn đầu tư công hiệu quả, góp phần phát triển kinh tế - xã hội của địa phương. HĐND hoạt động hiệu quả, có sự quan tâm và giám sát thích đáng thì quá trình giải ngân sẽ được đẩy nhanh hơn, giúp tăng cường hiệu quả của các dự án, góp phần vào sự phát triển chung của đất nước□

Chú thích:

1. Giải ngân vốn đầu tư công vẫn chưa như kỳ vọng. <https://www.mof.gov.vn>, ngày 13/11/2024.

2. Hà Nội gặp trở ngại lớn trong giải phóng mặt bằng Vành đai 4. <https://laodong.vn>, ngày 05/11/2024.

3. Metro số 2 Bến Thành - Tham Lương chậm mặt bằng làm phát sinh thêm mỗi năm gần 70 tỷ đồng. <https://vneconomy.vn>, ngày 29/8/2023.

4. Gỡ khó những vướng mắc tại dự án hơn 7.200 tỷ ở Cần Thơ. <https://laodong.vn/giao-thong>, ngày 09/11/2024.